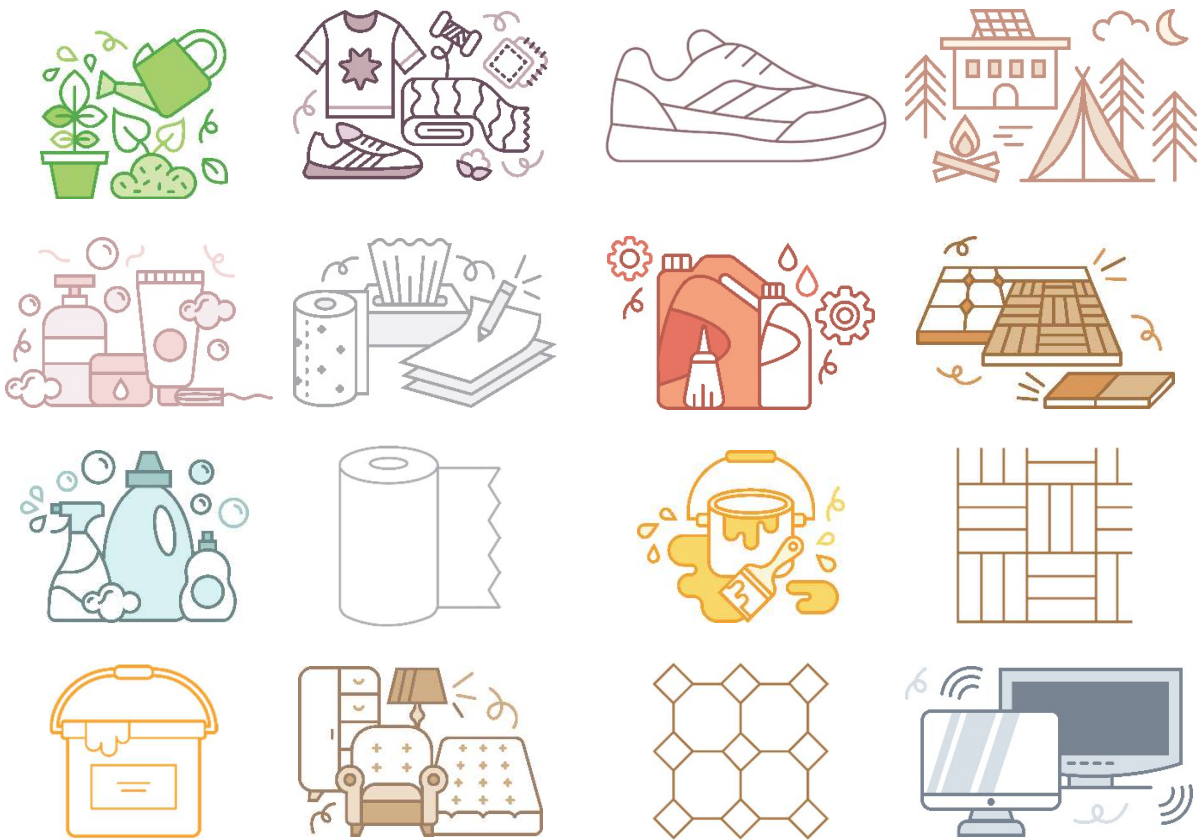

A környezeti címkézés és a zöld beszerzés

2025. október

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Környezeti címkézés.....	3
Címketípusok.....	4
Az ISO I. típusú címkék.....	4
Az ISO II. típusú címkék	5
Az ISO III. típusú környezeti címkék	6
Az ISO I. típushoz hasonló címkék	7
Nemzeti ökocímkék	8
Hazai Környezetbarát Termék/Szolgáltatás védjegy	8
Nemzetek felett álló ökocímkék	9
Európai uniós ökocímke	9
Északi hattyú (Nordic Swan) ökocímke.....	11
Zöldrefestés (Greenwashing)	12
Összegzés	13
Az ökocímkék szerepe a zöld beszerzésben	15
Környezetközpontú irányítási rendszerek	16
KIR.....	16
EMAS	17

Bevezetés

A fenntartható növekedés az Európai Unió egyik legfontosabb célja¹.

A környezeti célok elérése érdekében született jogszabályok és hatósági intézkedések mellett hazánkban is egyre nagyobb szerephez jutnak az önkéntes kezdeményezések és vállalások. Az önkéntes környezetvédelmi vállalások közé tartozik a termékek, szolgáltatások minősítése vagy más néven a környezeti címkézés, a vállalati működés környezetbarát jellegének erősítése, környezetközpontú irányítási rendszer bevezetése, működtetése és minősítése, illetve a vállalkozás környezetvédelmi törekvéseiről és ezek eredményeiről közzétett környezeti jelentés.

Ezeknél az önkéntesség elve abban nyilvánul meg, hogy a gyártó, forgalmazó és szolgáltató vállalatok maguk dönthetik el, hogy részt vesznek-e például egy környezetvédelmi célú kezdeményezésben, vagy csatlakoznak-e egy környezeti teljesítmény javítását elősegítő rendszerhez. Ha a termelő, forgalmazó az önkéntes rendszer használata mellett dönt, a program előírásait be kell tartania.

Környezeti címkézés

A környezeti címkézés az az eszköz, amely segíti a fogyasztó tájékozódását egyes termékek, szolgáltatások vagy vállalatok környezeti hatását illetően. A környezetvédelmi címkék információt nyújtanak egy termékről vagy szolgáltatásról, annak konkrét környezeti előnyeiről, például a csomagolás újrahasznosíthatóságáról vagy a káros összetevők hiányáról.

Az önkéntes mellett létezik kötelező jellegű címkézés is, ami a környezet vagy az emberi egészség alapvető védelmét szolgáló, jogszabály által előírt minimumkövetelményeknek való megfelelést igazolja²(pl. energiahatékonysági címkézés elektromos és elektronikus berendezéseken).

¹ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/77/fenntarthato-fogyasztas-es-termeles>

² <https://xn--krnyezetvdelem-jkb3r.hu/onkentes-minosito-rendszerek-okocimkek-emas>

A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (angolul International Organization for Standardization, ISO) a környezeti címkék, illetve a termékek, szolgáltatások környezetvédelmi jellemzőire vonatkozó egyéb állítások vagy nyilatkozatok 3+1 típusát különíti el.

A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet az ISO 14000 környezetirányítási szabványsorozat részeként ezekre a jelöléstípusokra követelményeket állított fel, amelyeknek célja, hogy a jelölések mindhárom típusában az egyes jelölések azonos feltételek mellett versenyezzenek egymással, a valóban környezetbarát tulajdonságokkal rendelkező termékeket ne szorítsák háttérbe a kevésbé környezetbarát vagy a „zöldre festett” termékek. A piacon és az üzletekben fellelhető környezetbarát jelölésű címkék és jelölések általában könnyen besorolhatók ezekbe az ISO címkézési típusokba. A besorolhatóság ugyanakkor nem jelenti azt, hogy valamennyi címke vagy jelölés teljesíti az adott ISO-típusra vonatkozó szabvány követelményeit, vagyis léteznek olyan címkék és jelölések, amelyek megbízhatósága és relevanciája kétséges.

<p>I. TÍPUS: <u>Ökocímkék</u> Független harmadik fél által kiadott tanúsítvány, minősítés harmadik fél által meghatározott összetett kritériumok és harmadik fél által ellenőrzött adatok alapján.</p>	<p>II. TÍPUS: <u>Környezeti állítás</u> Gyártók által önállóan megfogalmazott környezeti kijelentés. PÉLDÁUL: „...mentes” tartalmú állítások, vagy „biológiailag lebomló”, stb.</p> 	<p>III. TÍPUS: <u>Környezeti hatás</u> A termék környezeti hatását jellemző, harmadik fél által előírt és harmadik fél által hitelesített nagy mennyiségű környezeti adatot tartalmazó lista. Adatok értékelés nélkül. Vállalatok, szervezetek közötti forgalomban fordul elő.</p>
<p>I. TÍPUSHOZ HASONLÓ: Tanúsítási rendszer egyetlen termék vagy kritérium alapján, harmadik fél által hitelesítve. Az ellenőrzési és tanúsítási folyamat az ISO I. típusú címkékhez hasonló, de a tanúsítás egyetlen környezetvédelmi szempont (pl. energiafogyasztás vagy fenntartható erdőgazdálkodás stb.) alapján történik. PÉLDÁUL:</p> 		

<https://xn--krnyezetvdelem-jkb3r.hu/onkentes-minosito-rendszerek-okocimkek-emas>

Címketípusok

Az ISO I. típusú címkék

A címketípusok közül a legmegbízhatóbbak az ISO I. típusú címkék. Ezeket a címkéket szokás ökocímkének nevezni. Az ISO-követelmények ennek a címkecsoportnak az esetében a

legszigorúbbak, éppen ezért az ökocímkék tudják leghitelesebben igazolni a vásárlók számára egy-egy termék vagy szolgáltatás környezeti hatásait. A fogyasztók számára pedig lehetővé válik, hogy vásárláskor a környezetet kímélő megoldást válasszák, és ezzel hozzájáruljanak környezetünk megóvásához.

Az MSZ EN ISO 14024:2001 szabvány az ilyen címkékre előírja, hogy a programot független szervezet működtesse, vagyis a minősítési kritériumokat független fél fogadja el, és a kritériumoknak való megfelelést független fél bírálja el. Követelmény, hogy a termékek minősítése több kritériumon alapuljon. A kritériumokat a termék teljes életciklusának figyelembe vételével kell kiválasztani, meghatározásuknál ésszerű tudományos és mérnöki alapelvekre kell támaszkodni, tekintetbe véve a mérhetőséget és a pontosságot. A kritériumok célja, hogy megkülönböztessék azokat a termékeket, amelyek a hasonló rendeltetésű termékekhez képest kisebb környezeti terhelést jelentenek. Ezért a kritériumoknak teljesíthetőeknek kell lenniük. A szabvány értelmében az ökocímke kritériumoknak elő kell írniuk a termék rendeltetésre való alkalmasságát és megfelelő minőségét is.

A kritériumokat előre meghatározott időtartamra kell megszabni, és egy ugyancsak előre megszabott időtartamon belül felül kell vizsgálni.

A rendszernek átláthatóan kell működnie, azaz az érdekelt felek megismerhetik és véleményezhetik többek között a termékkategóriák kiválasztását, a termékek környezeti kritériumait, a termékektől elvárt funkcionális jellemzőket, a vizsgálati és igazolási módszereket, a tanúsítási és odaítélési eljárásokat, a felülvizsgálati időtartamot, az érvényességi időtartamot, illetve azokat a nem titkos információkat, amelyeken a címke odaítélése alapult. Az ökocímkét bármely termék elnyerheti, amelyik bizonyíthatóan megfelel a kritériumoknak.

Az ISO II. típusú címkék

Ebbe a kategóriába tartoznak a gyártók, forgalmazók, importőrök információs célú saját állításai, amelyek csak egyetlen környezetvédelmi szempont alapján minősítik a terméket, a minősítési szempontot pedig a gyártó vagy forgalmazó választja meg. Ilyenek például az olyan állítások, hogy a termék szétszerelhetőre tervezett, újrahasznosítható, komposztálható, megnövelt élettartamú, újrahasznosított anyagot tartalmaz, csökkentett energia- vagy vízfogyasztású, mentes valamitől stb. Az ilyen állítások mellett gyakran ábrákat, logókat is feltüntetnek.

Közös jellemzőjük, hogy ezeket nem független harmadik fél ítéli oda vagy hagyja jóvá, hanem ezekkel a gyártók, kereskedők saját maguk minősítik a terméküket. Az állítások megbízhatósága érdekében azonban a vonatkozó ISO 14021:2002 szabvány előírja, hogy az állítások legyenek pontosak, megalapozottak és igazolhatóak, és ne legyenek félrevezetőek. Az általános „környezetbarát”, „természetbarát”, „ózonbarát”, „zöld”, „nem szennyező”, „fenntartható” stb. állítások helyett a termék konkrét környezetbarát tulajdonságaira kell a figyelmet felhívni (pl. „100%-ig újrahasznosított anyagból készült”, „klórmentes” stb.) A szabvány azt is előírja, hogy az állítást alátámasztó információkat kérésre bárki számára hozzáférhetővé kell tenni.

Ezek a zöld nyilatkozatok és saját készítésű logók is lehetnek hasznosak, ha a szabvány előírásainak megfelelnek. Felhívhatják a vásárlók figyelmét a termék valamilyen ténylegesen létező környezetbarát tulajdonságára, de megalapozottságuk messze elmarad a független harmadik fél által működtetett rendszerek által kiadott ökocímkékétől. A gyártó vagy a

forgalmazó által kiválasztott környezetvédelmi jellemző nem feltétlenül a termék legfontosabb környezeti jellemzője, és a kedvező környezetvédelmi hatást nem harmadik fél, hanem a gyártó saját mérései, állításai támasztják alá.

Az ilyen címkék és zöld állítások körében a leggyakoribb a „zöldre festés” kockázata, vagyis az a kockázat, hogy egy nem feltétlenül környezetbarát terméket környezetbarát színben tüntetnek fel, ami nemcsak a vásárlók félrevezetése, hanem a ténylegesen környezetbarát termékek gyártói számára is hátrányos.

Az ISO III. típusú környezeti címkék

Az ebbe a kategóriába sorolható környezetvédelmi nyilatkozatok strukturált, számszerűsített adatokkal jellemzik egy termék környezeti teljesítményét, megkönnyítve a termékek környezeti teljesítményének az objektív összehasonlítását.

A nyilatkozatban szereplő paramétereknek az előzetes kiválasztása és a nyilatkozat összeállítására vonatkozó szabályok elfogadása az érdekelt felek bevonásával történik. Az összegyűjtött adatok helyességét ellenőrizni kell. A vállalatok között kommunikációban az ellenőrzést a jelentés összeállítójától független belső vagy külső fél végzi. A fogyasztók számára készített nyilatkozatok adatait független harmadik fél ellenőrzi.

Ezek a nyilatkozatok hitelesen leírják a termék környezeti teljesítményét, de nem értékelik, nem kapcsolódik hozzájuk teljesítmény elvárás. Tájékoztatnak az objektív adatokról, az értékelést pedig a vásárlónak, a beszerzőnek vagy a felhasználónak kell elvégeznie. Emiatt ezeket a nyilatkozatokat valójában nem lehet „minősítésnek” nevezni.

Az egyes termékkategóriákra vonatkozó nyilatkozatok összehasonlíthatósága érdekében a szabvány arra bátorítja a nyilatkozattevőket, hogy a nyilatkozatok összeállítására vonatkozó szabályokat, előírásokat és útmutatásokat az adott termékkategóriában mások által már alkalmazott szabályokhoz és előírásokhoz igazítsák. A szabályok harmonizálása azonban nem követelmény, indokolt esetben a nyilatkozattevők eltérhetnek a mások által már alkalmazott keretektől, így az azonos termékkategóriákra vonatkozó nyilatkozatok összehasonlíthatósága korlátozott.

Az ilyen nyilatkozatok egy egyre fontosabb csoportját jelentik az egyre népszerűbb, és nálunk is terjedő Környezetvédelmi Termék Nyilatkozatok (Environmental Product Declaration – EPD), amelyek azonos elvek alapján, azonos adattartalommal készülnek, így összehasonlíthatók. A Környezetvédelmi Termék Nyilatkozatok felhasználhatók egy-egy termék teljes életciklusa során fellépő környezeti hatások leírására, de akár egy-egy konkrét környezeti hatás vagy egy teljes ágazat környezeti hatásának a bemutatására is.

Az ISO III típusú környezeti címkéknek elsősorban a vállalatok, szervezetek egymás közötti forgalmában van szerepük, segítenek a beszerzőknek a beszerzési irányelveikhez leginkább illeszkedő termék kiválasztásában. A sokféle és olykor a vásárló számára nehezen értelmezhető paraméterek miatt azonban a hétköznapi vásárló tájékoztatására nem megfelelőek.

Az ISO III. típusú nyilatkozatok egy sajátos példája a mindenki által ismert, számos háztartási gépen megtalálható energiacímke, amelyik a teljes életciklust és sokféle környezeti tényezőt figyelembe vevő Környezetvédelmi Termék Nyilatkozatoktól eltérően egyetlen környezeti tényező, az energiafogyasztás szempontjából jellemzi a terméket. A címke osztályba sorol, de nem húzza meg a határt a környezetbarát és a nem környezetbarát eszközök között.

Ez a címke nem önkéntes, hanem kötelezően feltüntetendő egyes meghatározott energiafogyasztó berendezéseken.

Az ISO I. típusúhoz hasonló címkék

Az ún. „I. típusúhoz hasonló” címkék abban különböznek az I. típusú címkéktől, hogy a teljes életciklus során felmerülő környezetvédelmi szempontok helyett egyetlen környezetvédelmi szempont alapján minősítik a termékeket. Ilyen szempont lehet például a termék energiafogyasztása vagy a fenntartható erdőgazdálkodás. A követelmények meghatározása, a követelményeknek való megfelelés értékelése és a tanúsítási folyamat hasonlít az I. típusúhoz.

A hazai piacon megtalálható címkék közül ilyenek a fenntartható erdőgazdálkodásból származó faanyagot vagy gumit minősítő FSC és PEFC címkék vagy a termék energiafogyasztását minősítő energiacímkék³.

³ <https://xn--krnyezetvdelem-jkb3r.hu/onkentes-minosito-rendszerek-okocimkek-emas>

Nemzeti ökocímkék

Léteznek nemzeti és nemzetek felett álló ökocímkék. Számos európai uniós országnak van saját nemzeti ökocímke rendszere, így például 1994 óta Magyarországon is elérhető a „Környezetbarát Termék” és a „Környezetbarát Szolgáltatás” védjegy.

Hazai Környezetbarát Termék/Szolgáltatás védjegy

A magyar ökocímke is ISO I. típusú. A termékminősítési eljárást és a védjegy használatát a környezetbarát, környezetkímélő megkülönböztető jelzés használatának feltételrendszeréről szóló 29/1997. (VIII. 29.) KTM rendelet szabályozza.

A rendelet 3. § (7) bekezdése értelmében a nemzeti ökocímke használatának engedélyezéséről – a HungaroMet javaslata alapján – a környezetvédelemért felelős miniszter dönt, egyidejűleg felhatalmazza a HungaroMet-et védjegyhasználati szerződés megkötésére. 2024. január 1-től a pályázati eljárás lefolytatásáért a HungaroMet Magyar Meteorológiai Szolgáltató Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság (HungaroMet) a felelős.

Hazánkban a termékek és szolgáltatások környezetbarát jellegét tanúsító jel a „kocsánytalan tölgy” a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalnál lajstromozott védjegy. A pályázat nyilvános, folyamatos és önkéntes a hazai és külföldi gyártók, szolgáltatók és forgalmazók részére. Étel- és italárak, valamint gyógyszerek kivételével bármely termékkel, csomagolással, vagy szolgáltatással lehet pályázni.

A védjegyhasználat jogát legfeljebb a vonatkozó feltételrendszer érvényességi idejéig lehet megszerezni. Az időtartam lejártá után a védjegyhasználati jog egyszerűsített eljárás keretében meghosszabbítható (amennyiben a feltételrendszer követelményei nem változtak). Ha vannak az adott termékcsoporthoz kidolgozott követelmények, a pályázónak megfelelő dokumentumokkal kell igazolnia a vonatkozó minősítési feltételrendszerben meghatározott formai és tartalmi követelmények teljesülését. A pályázati eljárás során a HungaroMet gondoskodik a pályázat értékeléséről és sikeres pályázat esetén a védjegyhasználati szerződés alapján ellenőrzi, hogy a védjegyhasználat ideje alatt a termék megfelel a követelményeknek. Szerződés hatálya a minősítési feltételrendszer érvényességi ideje. A követelmények felülvizsgálata vagy érvényességének meghosszabbítása után a szerződés meghosszabbítható, ha a termék továbbra is megfelel az érvényes követelményeknek. A védjegy jogosulatlan használata bírságot von maga után. Az ökocímkét elnyert termékeken megtalálható a minősítés regisztrációs száma, és az előnyös környezeti tulajdonságok rövid ismertetése. A pályázatnak meg kell felelnie a vonatkozó minősítési feltételrendszerben meghatározott tartalmi és formai

követelményeknek. Minden termékre külön pályázatot kell beadni. (Azonos anyagi minőségű és összetételű, de különböző méretű termékek közös pályázatban is beadhatók.)

A magyar feltételrendszerek többsége olyan termékcsoportokra vonatkozik, amelyekre nincs uniós előírás, tehát további, az uniós feltételrendszereken kívüli termékcsoportok, szolgáltatások számára teremt lehetőséget a termék kedvező környezetvédelmi jellemzőinek elismerésére, az ilyen kedvező tulajdonságú termékek megkülönböztetésére. A feltételrendszerek, a minősített termékek és gyártóik névsora megtalálható a www.okocimke.hu honlapon.

Néhány példa más nemzeti ökocímke

Balról jobbra: német ökocímke, osztrák ökocímke és a holland ökocímke

Nemzetek felett álló ökocímék

Európai uniós ökocímke

Az EU ökocímket – angolul "EU Ecolabel" – a tagországok 1992-ben hozták létre azzal a céllal, hogy megkülönböztető jelzéssel szolgáljon az egységes piacon értékesített, vagy a Közösségen belül előállított azon termékek és szolgáltatások számára, amelyek a Közösség egészére vonatkozó egységes követelmények alapján környezetvédelmi szempontból kedvezőbbnek bizonyulnak más termékekénél, mert teljes életciklusukat tekintve kisebb környezeti terhet jelentenek, mint a hasonló rendeltetésű termékek.

Az EU ökocímke ISO I típusú ökocímke, működését a 66/2010/EK rendelet szabályozza (innentől kezdve már szolgáltatások is elnyerhetik azt). A rendelet alapján a kritériumokat a teljesülésük igazolására vonatkozó értékelési és ellenőrzési feltételekkel együtt az Európai Unió ökocímke-bizottsága (EUÖB) határozza meg.

A közösségi öko-címke odaítélését ellátó szerv kijelöléséről szóló 83/2003. (VI. 7.) Korm. rendelet 1. §-a értelmében a 2009. november 25-i 66/2010/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti uniós öko-címkével kapcsolatos feladatokat a környezetvédelemért felelős

miniszter által vezetett minisztérium látja el. 2024. január 1-től a pályázati eljárás lefolytatásáért a HungaroMet Magyar Meteorológiai Szolgáltató Nonprofit Zrt. (HungaroMet) a felelős.

Bár a feltételrendszerek száma az elmúlt néhány évben nem mutat jelentős változást, 20-25 körül ingadozik, mert az összevonások és az új feltételrendszerek hatása nagyjából kiegyenlítette egymást. A feltételrendszerek hatókörének kiterjesztésének köszönhetően azonban az általuk lefedett termékör folyamatosan bővül, és ezzel együtt nő a címkehasználó vállalatok és az ökocímkés termékek száma is. A címkehasználókra és az ökocímkés termékekre vonatkozó statisztikák megtalálhatók az EU ökocímke honlapján, az egyes ökocímkés termékekről és idegenforgalmi szálláshelyekről az uniós ökocímke elektronikus katalógusaiban (ECAT és a szálláshelyekre vonatkozó elektronikus katalógus) lehet tájékozódni.

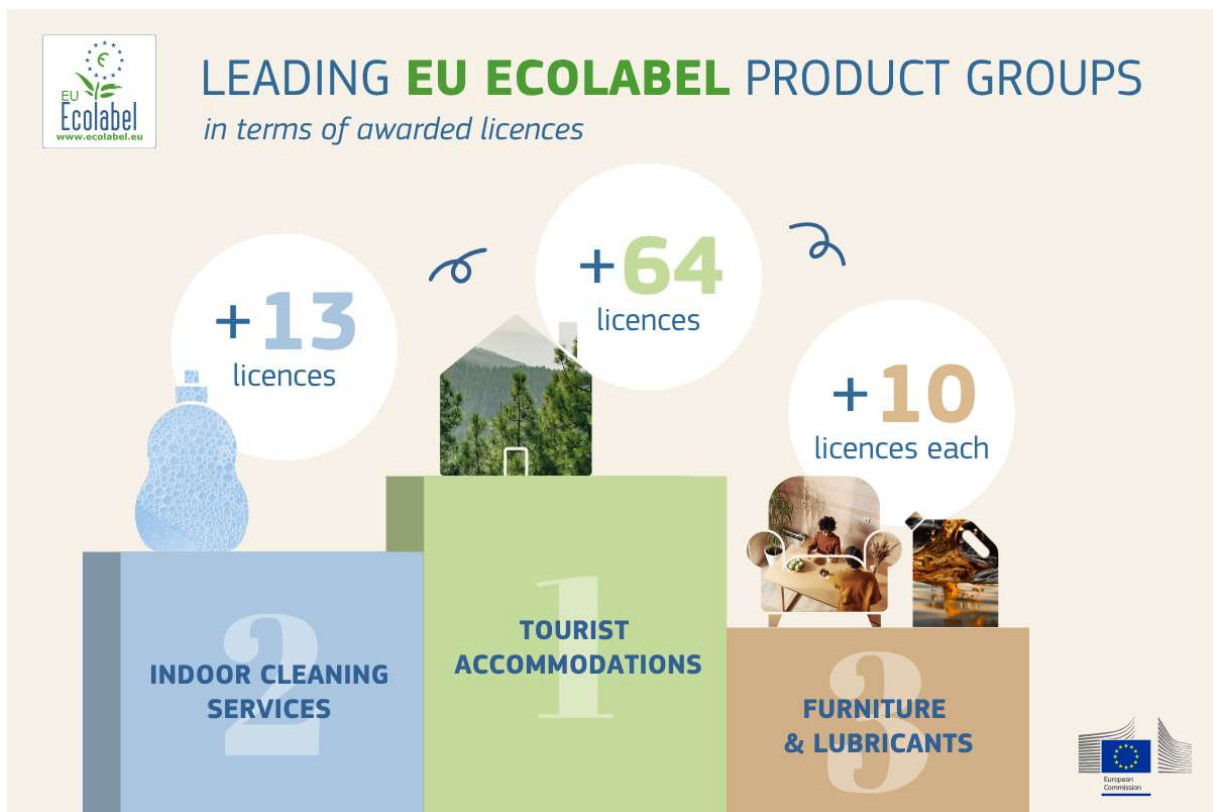
A termék- és szolgáltatáskategóriánként kidolgozott követelményeket az alábbi szempontok figyelembe vételével dolgozzák ki:

A környezetet érintő legjelentősebb hatások, különösen

Fontos a termékek tartósságának és újrahasznosíthatóságának köszönhetően a környezetre gyakorolt hatás csökkentésének lehetősége. A környezeti előnyök és hátrányok tiszta egyenlege, s ezen belül egészségvédelmi és biztonsági szempontok a vizsgált termékek különböző életszakaszaiban. Szociális és etikai szempontok, azaz a humán erőforrással/munkaerővel való bánásmód, utalva például az olyan kapcsolódó nemzetközi egyezményekre és megállapodásokra, mint a vonatkozó ILO-szabványok és magatartási kódexek. Amennyire lehetséges, az állatkísérletek csökkentése.

Az európai piacon több mint 109 000 európai uniós öko címke termék és szolgáltatás érhető el⁴.

Északi hattyú (Nordic Swan) öko címke

1989-ben a Miniszterek Északi Tanácsa létrehozott egy önkéntes minősítési programot, amelyet Nordic Swan-nak, vagyis Északi Hattyúnak neveztek el. A tanács célja egy egységes öko címke-rendszer létrehozása volt az észak-európai országok között, törekvésük sikerességét pedig jól mutatja, hogy a nonprofit szervezet immár több mint harminc éve működik sikeresen.

Az Északi Hattyú tagjai jelenleg Norvégia, Svédország, Finnország, Izland és Dánia. A szervezetet az Északi Öko címkezésért felelős bizottság (Nordic Ecolabelling Board) vezeti, mely a Miniszterek Északi Tanácsa alá tartozik, de minden tagországban megvan a saját képviselője. Norvégiában egy alapítványi intézet, Svédországban, Finnországban és Dániában a képviselő az egyes nemzeti szabványügyi szerveibe épült be, míg Izlandon a

⁴ https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy-topics/eu-ecolabel/businesses/ecolabel-facts-and-figures_en

Környezetvédelmi Minisztérium alá tartozik. Az egyes nemzeti szervek a bevételeik egy részét a beszedett díjakból, másik fele pedig az egyes nemzetek kormányaitól származik⁵.

1997-ben még csak 42 termék kategóriának dolgoztak ki kritériumrendszerüket, mára ez a szám elérte a 58-at⁶, ezen belül több mint 200 terméktípust. 1997-ben még csak 1200 termék jelent meg a piacon az Északi Hattyú öko címkével ellátva, ez a logó 2022-ben már több mint 40 000⁷ terméken található meg. Az észak-európai országok öko címkéjére többek között gyertyákkal, textilből készült babatermékekkel, takarítási szolgáltatásokkal, kozmetikai termékekkel, bútorokkal, élelmiszerboltokkal, nyílászárókkal, játékokkal, kályhakkal, vagy mosó- és mosogatószerrel is lehet pályázni.

Zöldrefestés (Greenwashing)

Az elmúlt években fogyasztóként tapasztalhatjuk, hogy egyre több „környezetbarát”, „természetes”, „klímasemleges” és egyéb „zöld” jelzővel ellátott termék, szolgáltatás kerül a piacra. Könnyen előfordulhat azonban, hogy egy-egy ilyen, zöldként bemutatott fogyasztási cikkről vagy az azt gyártó vállalatról kiderül, hogy mégsem felel meg annak, amit állít magáról. Ezt a gyakorlatot hívjuk zöldrefestésnek (angolul: greenwashing). Manapság nincs könnyű dolga annak a vásárlónak, aki tudatos, fenntartható életvitelt szeretne folytatni, ugyanis nem mindig egyszerű eldönteni, melyik állításnak hihetünk, a környezetkímélés ugyanis egy roppant összetett kérdés, a vállalatok pedig előszeretettel tüntetik fel magukat jobb színben a valóságnál. A zöldrefestés elleni fellépés fontos megoldandó kihívás, hiszen a nem alátámasztható állítások megrendíthetik a fogyasztók bizalmát a fenntartható alternatívákban, valamint jogtalan előnyhöz juttathatják az ezt alkalmazó vállalatokat azokkal szemben, akik valóban proaktívan szeretnének fellépni a környezeti ártalmak csökkentése érdekében. A zöldrefestés elleni fellépés egyik hatékony eszköze lehet az öko címké, mivel mögötte független tanúsító szervezetek állnak. A független tanúsító szervezetek munkája átlátható, ellenőrizhető, ezáltal garantált, hogy csak a környezetet legkevésbé terhelő termékek esetében adják meg a megfelelő minősítést.

Egy, az Európai Bizottság megbízásából készült 2020-as tanulmány eredményei szerint a környezeti állítások 53.3 százaléka potenciális félrevezető, vagyis nem elég egyértelmű, pontatlan vagy éppen nem alátámasztható. Az Európai Unió jogalkotás mentén igyekszik fellépni a vállalatok tisztességtelen zöldrefestése és a fogyasztók félrevezetése ellen. 2024 januárjában zöld utat kapott a környezetbarát jellegre vonatkozó kifejezett állítások alátámasztásáról és ismertetéséről szóló irányelv (zöld állításokról szóló irányelv; angolul: Green Claims Directive, GCD), melynek célja a termékek címkézésének javítása és a megtévesztő környezeti állítások használatának betiltása. Amennyiben a dokumentumot az Európai Parlament és az EU Tanácsa is elfogadja, a tagállamoknak 24 hónapjuk lesz az előírásoknak való megfelelésre.

A greenwashing egyik legismertebb példája a Volkswagen 2015-ös dízelbotránya. A német autógyártó éveken keresztül használt egy szoftvert az autókban annak érdekében, hogy a károsanyag-kibocsátási adatokat meghamisítva kerülje meg az Egyesült Államokban előírt határértékeknek való megfelelést. A vád szerint a járművek az USA törvényei által megengedett

⁵ <https://www.okocimke.hu/node/334>

⁶ <https://www.nordic-swan-ecolabel.org/criteria/>

⁷ https://www.nordic-swan-ecolabel.org/4a72a6/siteassets/nordic-swan-ecolabel/7-nordic-ecolabelling/criteria-development/type-i-nse-fact-sheet_rev-dec-2022.pdf

nitrogén-oxid szennyezés negyvenszeresét okozták. A vállalat a kihágásért globálisan mintegy 31,3 milliárd euró összegű bírságot volt kénytelen kifizetni.

<https://www.youtube.com/watch?v=pNZQ2IsuQm8>

Összegzés

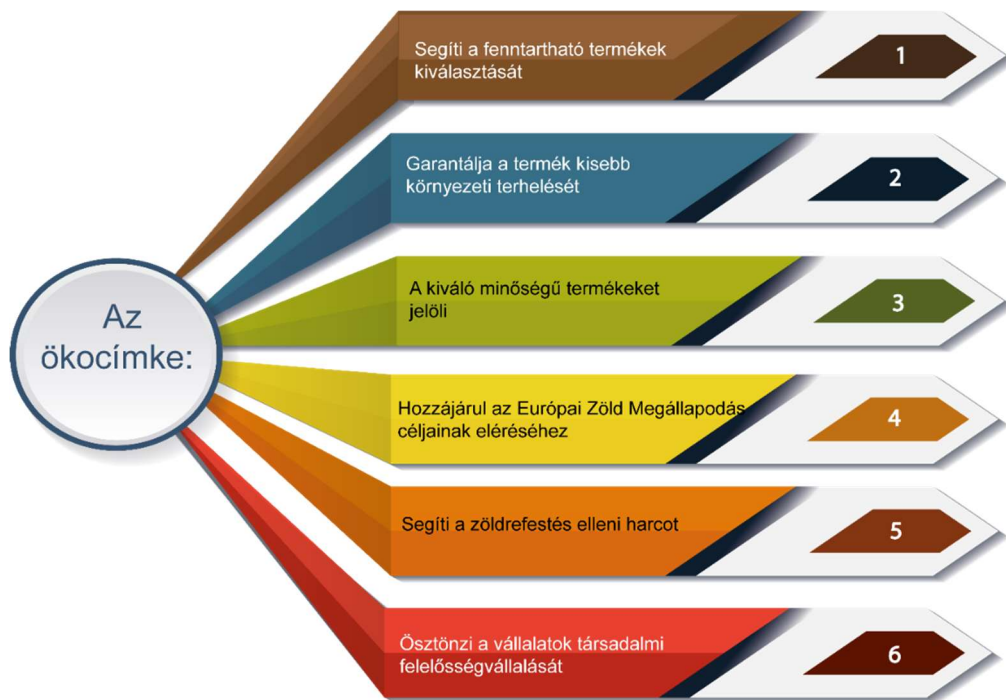
Összességében elmondható, hogy az ökocímkék célja, hogy hiteles információt nyújtsanak a termékek és szolgáltatások környezeti hatásairól, segítve a fogyasztókat a fenntartható választásokban. Az ISO szabványok három fő címketípust különböztetnek meg:

- I. típus: Független szervezet által odaítélt ökocímkék, amelyek a termék teljes életciklusát figyelembe veszik.
- II. típus: Gyártói önállítások, amelyek egyetlen környezeti szempontot emelnek ki.
- III. típus: Számszerűsített adatokon alapuló nyilatkozatok, összehasonlításra alkalmasak, de nem minősítenek.

Hazánkban a „Környezetbarát Termék” és „Szolgáltatás” védjegy képviseli az ISO I. típusú ökocímkéket. Nemzetközi szinten kiemelkedő az EU Ecolabel és az Északi Hattyú (Nordic Swan). Az ökocímkék fontos szerepet játszanak a greenwashing elleni küzdelemben, mivel független tanúsításon alapulnak.

A közbeszerzési eljárásokban az ökocímkék megkönnyítik a környezetvédelmi követelmények érvényesítését és igazolását. Emellett a környezetközpontú irányítási rendszerek (ISO 14001, EMAS) keretét biztosítják a vállalatok számára a fenntartható működéshez.

Az ökocímkék és a kapcsolódó rendszerek alkalmazása hozzájárul a fenntartható fejlődéshez, a fogyasztói bizalom erősítéséhez és a környezeti terhelés csökkentéséhez.

Az ökocímkék szerepe a zöld beszerzésben

A hazai közbeszerzési szabályozás az uniós irányelvekkel összhangban évek óta lehetővé teszi az ökocímkék alkalmazását a közbeszerzési eljárásokban, ugyanakkor az érintettek nem ismerik kellően az ebben rejlő lehetőségeket. A közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvényben (a továbbiakban: Kbt-ben) meghatározott követelményeknek megfelelő címkékre – így az ökocímkékre is – más védjegyekhez (pl. márkajelzésekhez) képest speciális szabályozás irányadó. E címkék megkönnyítik a műszaki leírás összeállítását, illetve a szerződés teljesítésével kapcsolatos feltételek, továbbá az értékelési szempontok rögzítését.

Az ajánlatkérők a követelményeknek megfelelő címkéket nem csak kivételesen, nem csak abban az esetben alkalmazhatnak, ha más módon nem lehetséges a szerződés tárgyának kellően

pontos és érthető leírása. Ezen túlmenően e címkék előírhatóak a tartalmi követelmények részletezése nélkül is (a beszerzés tárgyához kötöttség követelményének megvalósulása esetén). Továbbá az ajánlatkérőknek a címkének való megfelelés igazolása körében nem kell minden egyenértékű bizonyítékot elfogadniuk, csak az egyenértékű címkét, továbbá, amennyiben az ajánlattevő igazolja, hogy rajta kívül álló ok miatt nem állt módjában időben a címke megszerzése, az egyéb bizonyítékokat.

Az ökocímkék alkalmazásáról a Közbeszerzési Hatóság keretében működő Tanács 2024. május 9-én útmutatót adott ki, összefoglalva a hazai közbeszerzési szabályozás által kínált lehetőségeket és az ökocímkékkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat⁸.

A közbeszerzési eljárásokban elsősorban az **I. típusú ökocímkék alkalmazhatóak**, hiszen ezek felelnek meg a Kbt. 59. § (1) bekezdésében foglalt összes feltételnek. Az ilyen ökocímkével rendelkező áruk és szolgáltatások más, hasonló igényt kielégítő termékeknél bizonyítottan alacsonyabb környezeti terhelést okoznak, azaz e termékek beszerzése összhangban áll a környezetbarát közbeszerzési célkitűzésekkel.

Az I. típusú ökocímkék kétféle célra is használhatók: **egyrészt a címkék minősítő követelményei alapul szolgálhatnak a műszaki leírás környezetvédelmi követelményeihez, az ajánlatok környezetvédelmi szempontból történő értékeléséhez és a szerződésben alkalmazott környezetvédelmi feltételekhez, másrészt a címke a kritériumoknak való megfelelést is bizonyítja.**

Az ajánlatkérő hivatkozhat közvetlenül az ökocímkére a műszaki leírásában. Ebben az esetben teljesíteni kell a címke által előírt összes követelményt. Ha az ajánlatkérő nem tartja szükségesnek a beszerzés tárgyával összefüggésben a címke által tanúsított összes követelmény meglétét, vagy az ökocímke olyan követelményeket is tanúsít, melyek nem kapcsolódnak a szerződés tárgyához, akkor ajánlatkérőnek a műszaki leírásban kellő pontossággal meg kell adnia, hogy mely követelmények teljesítését várja el az ajánlattevőktől.

A címkék használata megkönnyíti a követelmények teljesítésének igazolását, hiszen az ajánlattevő a kérdéses címkével egyszerűen igazolni tudja a megfelelést. Természetesen az ajánlattevőnek lehetősége van egyéb egyenértékű címkével, vagy más megfelelő bizonyítási eszközzel is igazolnia azt, hogy a követelmények teljesülnek, amennyiben a címke megszerzésére rajta kívül álló okból határidőben nincs mód.

Az ökocímke követelmények ugyanakkor minden egyes kritériumnál feltüntetik a kritériumok teljesítésének igazolási módját (értékelési és ellenőrzési követelmények), amelyek az ajánlatkérők számára támpontot nyújthatnak azokra az esetekre, amikor az ajánlatkérő nem a címke által előírt összes követelményt írja elő a műszaki leírásban, hanem csak néhány kiválasztott követelményt, és ezek teljesülését kell ellenőriznie.

Környezetközpontú irányítási rendszerek

KIR

Napjainkban egyre nagyobb nyomás helyeződik a cégekre a zöld gyakorlatok bevezetése iránt, jogszabályi, fogyasztói és befektetői oldalról egyaránt. Azok a vállalatok, amelyek figyelmet

⁸ <https://www.kozbeszerzes.hu/kozbeszerzesek-az/magyar-jogi-hatter/a-kozbeszerzesi-hatosag-utmutatoi/a-kozbeszerzesi-hatosag-kereteben-mukodo-tanacs-utmutatoja-az-okocimkek-kozbeszerzesekben-torteno-alkalmazasarol/>

fordítanak a működésükből eredő potenciálisan káros hatások csökkentésére, versenyelőnyre tehetnek szert. Szerencsére számos eszköz áll a zöldülni kívánó szervezetek rendelkezésére. Ezek egyike az úgynevezett környezetközpontú irányítási rendszer (KIR), amely a vállalatirányítás azon eszköze, amely a környezetvédelmi törekvéseket segít keretbe foglalni. A már korábban megismert ISO szabványok családjába tartozó ISO 14001:2015 a környezetirányítási rendszerek egy nemzetközileg elismert szabványa, amely keretet biztosít a rendszer megtervezéséhez és bevezetéséhez, valamint a vállalat környezeti teljesítményének folyamatos javításához. A szabványnak való önkéntes megfeleléssel a szervezetek biztosítják, hogy proaktív intézkedéseket hoznak környezeti lábnyomuk minimalizálása érdekében, megfelelnek a vonatkozó jogi követelményeknek és elérik előre meghatározott környezetvédelmi céljaikat. A keretrendszer számos különféle szempontot ölel fel, ezek közé tartozik az erőforrás-felhasználás, a hulladékgyakorlatok vagy az érdekelt felek bevonása a környezetvédelmi kötelezettségvállalásokba.⁹

A nemzetközi környezetvédelmi elvárásoknak való megfelelés a környezeti előnyökön túl jó hatással lehet a vállalatok üzleti tevékenységére, ez ugyanis elősegíti a határokon átnyúló működést, adott esetben a globális jelenlétet. A KIR-nek megfelelő cégek a nemzetközi standardnak köszönhetően könnyebben válhatnak egy globális vállalat beszállítóivá, feljüket ugyanis fontos elvárás a beszállítói lánc „zöldítése” is. A KIR bevezetése ezen felül energia- és költségmegtakarítást is eredményezhet, valamint növelheti a fogyasztók elköteleződését és a befektetők bizalmát, ezzel vegyítve a környezeti fenntarthatóságot és az üzleti növekedést.

EMAS

Az EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) az Európai Unió környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszere, egy olyan önkéntes alapú irányítási eszköz a vállalkozások és bármilyen más szervezet számára, amely elősegíti azok környezeti teljesítményének értékelését, folyamatos javítását és nyilvánossá tételét. Az EMAS jogi szabályozását a szervezeteknek a közösségi környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerben (EMAS) való önkéntes részvételéről szóló 1221/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: Rendelet) biztosítja. Az EMAS mellékletei 2017-ben és 2018-ban módosításra kerültek, ezeket a 2017/1505/EU és a 2018/2026/EU rendeletek rögzítik.

A Rendelet alapján bevezetett rendszer az önkéntesség elvén alapuló önszabályozás körébe tartozik. A Rendelet tehát nem kötelező érvényű a szervezetek számára, és az csak olyan kötelező érvényű feladatokat tartalmaz a tagállamok számára, mint pl. az intézményrendszer kiépítésére és az információk közzétételére vonatkozó szabályok. Amennyiben egy szervezet meg akar felelni a rendszer követelményeinek, akkor célkitűzéseket kell meghatároznia a környezeti teljesítményére vonatkozóan, továbbá tevékenységét úgy kell alakítania, hogy az ezen célok elérését elősegítsék.

Az EMAS sok közös elemet tartalmaz a világszerte ismert ISO 14001 szabvánnyal (pl. a környezetközpontú irányítási rendszer, a KIR EMAS-ba integrálása), de ahhoz képest többet követelményeket tartalmaz, így az EMAS hírneve meghaladja az ISO 14001 szabványét, ugyanis csak a legjobb környezeti teljesítménnyel rendelkező szervezetek alkalmasak annak bevezetésére¹⁰.

⁹ <https://www.iso.org/standard/60857.html>

¹⁰ <https://xn--knyezetvedelem-jkb3r.hu/onkentes-minosito-rendszerek-emas0>

© HungaroMet Nonprofit Zrt., 2025.

www.okocimke.hu | www.met.hu

„Kérjük, gondolj a környezetre, mielőtt kinyomtatod ezt a kiadványt!”